

სიბრძნის ტაძარი თუ აზროვნებაზე აზროვნების
აკადემია

The Temple of Wisdom or Thinking Academy on
Thinking

დემურ ჯალაღონია
Demur Jalaghonia

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
ჰუმანიტაჲ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: განმანათლებლობა, უნივერსიტეტი, სოკრატული
განათლება, თავისუფლების იდეა.

Keywords: Enlightenment, universities, Socratic education, “idea of
freedom”.

ანტიკურმა ფილოსოფიურმა აზროვნებამ ათასწლეულით გაუსწრო განმათლებლობის იდეას. „განმანათლებლობის პროგრამა იყო სამყაროს განჯადოება. ადამიანის შიშისაგან განთავისუფლება და მათ ბატონებად დამკვიდრება“ (მაქს ჰორკჰაიმერი და თეოდორე ადორნო).

განათლების სისტემა ანტიკურობის პირმშოა. სხვადასხვა სკოლასა თუ აკადემიაში ხორციელდებოდა თავისუფალი აზრის დაბადების სხვადასხვა დივერსიული ქმედება. რა ხდებოდა ანტიკურ სკოლებსა თუ აკადემიებში?

შუა საუკუნეებში ყალიბდება უნივერსიტეტები. რა არის უნივერსიტეტი? ცოდნის თუ სიბრძნის ტაძარი? უნივერსიტეტი ნიშნავს ერთობლიობას. ეს გახლდათ მასწავლებლისა და მოსწავლის ერთობა (*universitas magistrorum et scholarium*). შუა საუკუნეებში საუნივერსიტეტო სკოლები ძირითადად ყალიბდებოდა კათედრალურ-თან.

ტრადიციულად, „უნივერსიტეტი“ ქეშმარიტების ძიებისა და დადგენის, ერთობლივი კვლევა-ძიებების ადგილია. ქეშმარიტება კი, როგორც „ადამიანის მაკონსტრუირებელი აუცილებლობა“.

ახალ დროში ახალი უნივერსიტეტის ახალი მისია სწავლებისა და კვლევის ერთიანობის იდეას დაეფუძნა. უნივერსიტეტი ერთდროულად წარმოადგენდა საგანმანათლებლო დაწესებულებას და სამეცნიერო-კვლევით კორპორაციას.

ფილოსოფოს იასპერსს, უნივერსიტეტი მიიჩნია იმ ადგილიად, სადაც ყველაზე ნათლად ვლინდება ეპოქის შემეცნება. სადაც ხდება ქეშმარიტების ძიება ქეშმარიტებისავე სახელით. ქეშმარიტების ძიებაა ადამიანის, როგორც დამოუკიდებელი ინდივიდის პრეროგატივა (იასპერსი, უნივერსიტეტის იდეა).

უნდა ითქვას, რომ 1852 წელს ჯონ ჰენრი კარდინალ ნიუმენმა დაწერა პირველი წიგნი „უნივერსიტეტის იდეასა და ფუნქციაზე“, სადაც უნივერსიტეტის ჰოლისტური გაგებაა დაცული. მისთვის უნივერსიტეტი ევროპული მოვლენაა. მის წინაპირობად გვიან შუა საუკუნეების ევროპაში ჩასახული „შტუდიუმ გენერალი“ მიაჩნია. საუბარია „ლიბერალ არტს“-ზე, გაგებული როგორც არაპრაგმატული დისციპლინები. თავისთავად სიტყვასიტყვით თარგმანით ის „თავისუფალ ხელოვნებას“ ნიშნავს. ჯერ კიდევ არისტოტელემ მოგვცა მისი დეფინიცია ე.წ. ტრივიუმი და კვადრიუმი.

ამის შემდგომ მთლიანად საუნივერსიტეტო იდეის დისკურსმა ფილოსოფოსთა სააზროვნო სივრცეში გადაინაცვლა, საინტერესოა, რატომ და რამ გამოიწვია ეს.

ტრადიციულად გამოყოფენ საუნივერსიტეტო იდეის განვითარების სამ ეტაპს, რაც არსწორად მიგვაჩნია.

ანტიკურობაში ჩამოყალიბებული სოკრატული განათლება კი ბევრად ღრმა აზრის მატარებელი აღმოჩნდა და დღესაც მყარ მეტოდოლოგიად რჩება, რადგან ის ფიქსირებულ დოქტრინებს არ ეფუძნება და მუდამ ახალი იდეების ძიებაშია. ამგვარი განათლების იდეის ჭრილობი მოსწავლე და მასწავლებელი ერთ დონეზე დგას. აქ უმთავრესი საფუძველი „თავისუფლების იდეაა“. ამიტომაც „საუნივერსიტეტო განათლება თავისი ბუნებით სოკრატულია“ (კარლ იასპერსი).

როგორც კანტი ბრძანებს, დამოუკიდებლად აზროვნება ნიშნავს ჭეშმარიტების უმაღლესი საზომის საკუთარ თავში (გონებაში) ძიებას (იმანუელ კანტი).

Ancient philosophical thought preceded the ideas of the Enlightenment by a millennium. “Enlightenment’s program was the disenchantment of the world; liberating human beings from fear and installing them as masters” (Max Horkheimer and Theodor Adorno).

The education system is the firstborn of antiquity. Various subversive actions for the birth of free thought were carried out in different schools and academies. What happened in ancient schools or academies?

Universities are formed in the Middle Ages. What is a university? Is it a temple of knowledge or wisdom? University means community. It was the union of a teacher and a student (*universitas magistrorum et scholarium*). In the Middle Ages, university schools were mostly established at the cathedrals.

Traditionally, the “university” is a place for searching and establishing the truth, as well as a place of joint research-study, and the truth, as “man’s deconstructive necessity”.

In the new era, the new mission of the new university was based on the idea of unity of teaching and research. The university was simultaneously an educational institution and a scientific-research corporation.

The philosopher Jaspers considered the university to be the place where the knowledge of the age is most clearly manifested. Where seeking of truth is carried out in the name of truth itself. The seeking of truth is the prerogative of a person as an independent individual (the idea of Jaspers University).

It should be said that in 1852, John Henry Cardinal Newman wrote the first book "On the Idea and Function of the University", where the holistic understanding of the university is preserved. For him, the university is a European phenomenon. He considers the "studio general" conceived in Europe in the late Middle Ages to be its predecessor. We are talking about "liberal arts", understood as non-pragmatic disciplines. Literally translated, it means "free art". Even Aristotle gave us its definition, the so-called Trivium and Quadrivium.

After that, the discourse of the entire university idea moved to the thinking space of philosophers, it is interesting why and what caused this.

Traditionally, three stages of the development of the university idea are allocated, which we consider wrong.

The Socratic education established in antiquity turned out to be a carrier of much deeper thought and remains a solid methodology till today, because it is not based on fixed doctrines and is always in search of new ideas. In terms of the idea of such education, the student and the teacher are on the same level. The main ground here is the "idea of freedom". That is why "university education is inherently Socratic" (Karl Jaspers).

According to Kant, independent thinking means seeking the highest measure of truth in yourself (in the mind) (Immanuel Kant).